

Візантійська імперія

План

1. Утворення Візантійської імперії, особливості господарства та влади.
2. Правління Юстиніана I.
3. Візантія у VIII – середині XV ст.
4. Побут візантійців.
5. Культура Візантії.

330 р. імператор Костянтин I переніс столицю Римської імперії на Схід, у місто **Візантій**, древню мегарську колонію на Босфорі. Нову столицю назвали на честь імператора «**містом Костянтина**» (*Константинополем*). Східні провінції включали родючі землі, що лежать у більш сприятливій природно-кліматичній зоні. Тут було більше корисних копалин (золота, срібла, міді, заліза); більш щільним було тут і населення, що володіло до того ж більш високим культурним рівнем. Винятково вдалий вибір місця для нової столиці на перехресті торговельних шляхів між країнами Сходу і Заходу, півдня і півночі, а також у центрі інтенсивного культурного обміну, обумовив її швидке перетворення в найбільше місто Європи.

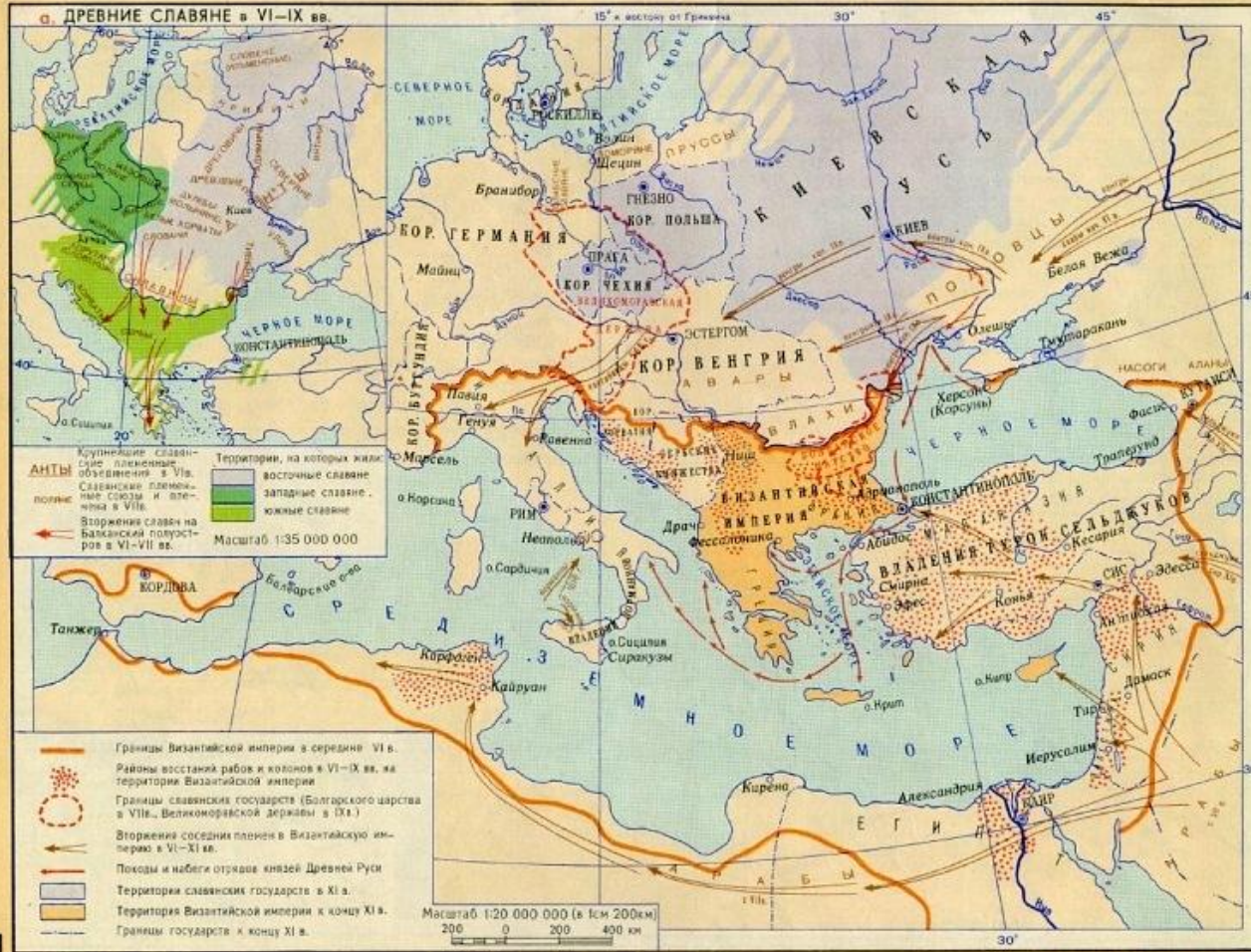

Виділення східних провінцій в особливу державно-політичну систему було довершено офіційним розділом Римської імперії в 395 р. на Західну і Східну.

Після падіння Західної Римської імперії в 476 р. Східна залишилася єдиним продовженням колись єдиної імперії як і раніше називали її «Римською імперією», а себе «ромеями». Найменування «Візантія» (від назви міста Візантій) зрідка уживали вже грецькі інтелектуали з XIV ст., але затверджуватися в літературі воно стало в XVI–XVII ст. завдяки західноєвропейським ерудитам.

До складу Візантії ввійшли :

СЛАВЯНЕ в VI—XI вв. ВИЗАНТИЙСКАЯ ИМПЕРИЯ в VI—XI вв.

Балкани

Мала Азія

Сирія

Палестина

Єгипет

частина Месопотамії

Закавказзя

острови Крит і Кіпр

На відміну від Західної Римської імперії, у Візантії збереглася сильна імператорська влада. Водночас занепадають рабовласницькі відносини.

Управління Візантійською імперією

Візантія – абсолютна монархія: сильна влада імператора (**василевса**) поширювалася на всі сфери суспільного життя за допомогою централізованого апарату управління; проте священною вважалася не особа, а посада імператора, який проголошувався військом, сенатом і народом.

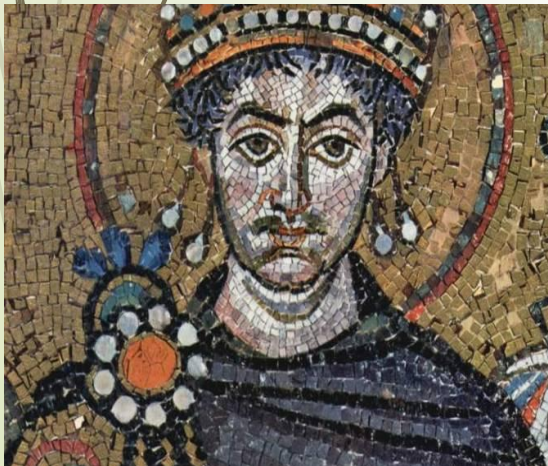
РОБОТА З ПОНЯТТЯМИ:

Василевс (або **басилевс**) – правитель. Так називали монарха у Стародавній Греції; таким самим був титул візантійських імператорів.

Візантійська імперія доби Юстиніана. Розселення слов'ян

Спробу відновити Римську імперію в попередніх кордонах зробив василевс **Юстиніан I (527-565 рр.)**

**Добу Юстиніана називають
“золотим віком” Візантії.**

**Його основне правило:
“Єдина держава, єдиний
закон, єдина релігія”.**

Діяльність Юстиніана

Внутрішня політика:

1. Сприяв укріпленню позицій християнської церкви.
2. Систематизував закони римських імператорів II-IV ст. і створив “Кодекс Юстиніана”.
3. Підтримував розвиток ремесла і торгівлі.
4. Знизив податки, практикував роздачу грошей бідноті.
5. Побудував храм Святої Софії у Константинополі, на кордонах імперії зведено оборонний вал.
6. Придушив повстання “Ніка” (532 р.), учасники якого вимагали зміни уряду; під час повстання було зруйновано столицю.

Діяльність Юстиніана

Зовнішня політика:

1. Вів боротьба зі слов'янськими, болгарськими та аварськими племенами, що здійснювали напади на Візантію.
2. Збільшив візантійські володіння в Криму.
3. Протистояв намірам Персії захопити Закавказзя й Сирію.
4. Війна проти Остготського королівства (536-555 рр.) завершилася приєднанням Італії.
5. Відвоював Південно-Східну Іспанію у Вестготського королівства (554 р.).
6. Підкорив Північну Африку, відвоювавши її у вандалів (533-534, 548 рр.).

Особливості Візантії

Вистояла під натиском варварських племен. Проіснувала як єдина держава близько 1000 років.

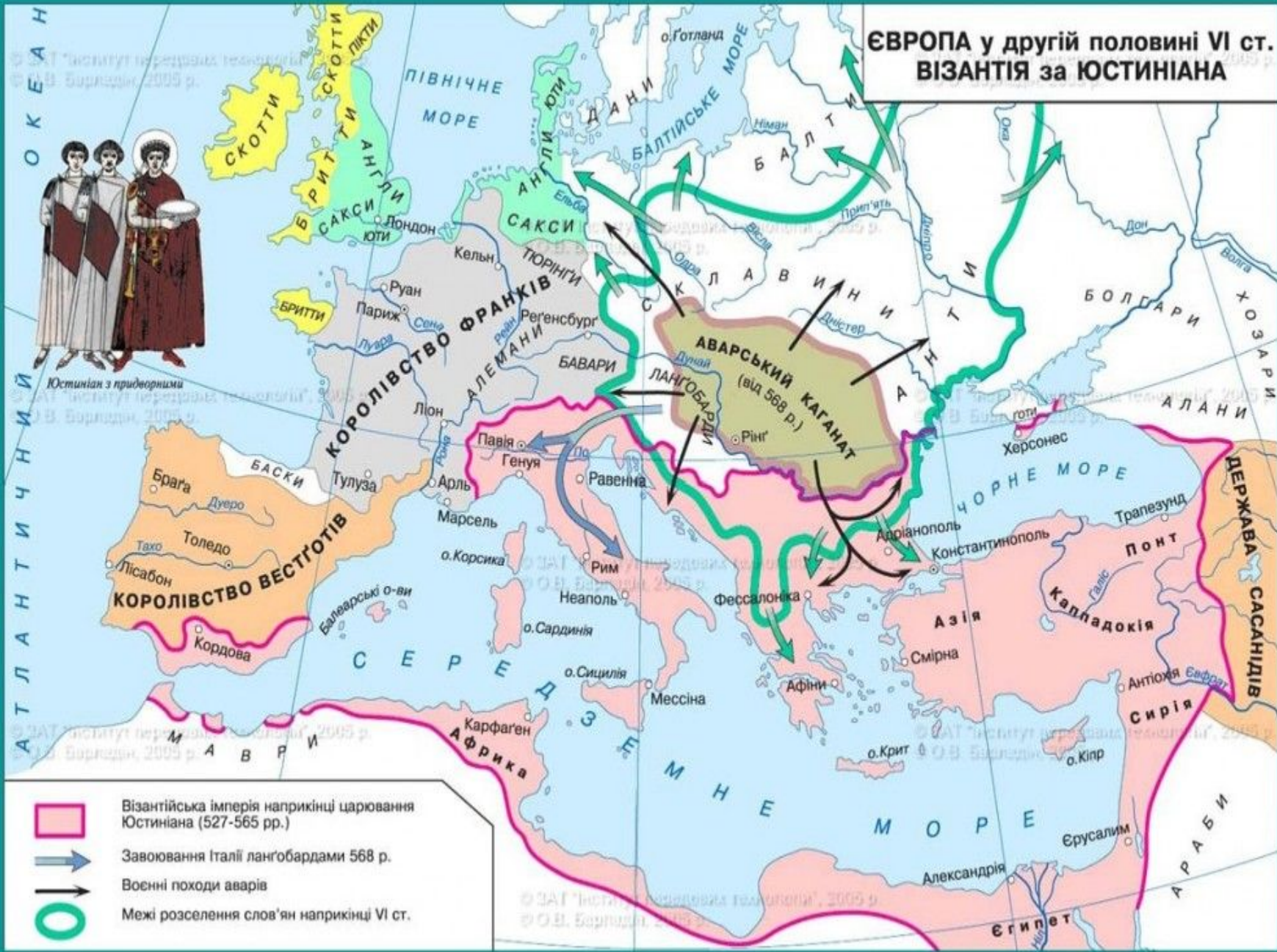

“Країна міст” (за часів розквіту мала у своєму складі понад тисячу міст). Високий рівень розвитку агрокультури та ремесела.

Влада базувалася на двох “стовпах”: світській владі імператора та церковній владі патріарха, які підтримували і звеличували одна одну.

ЄВРОПА у другій половині VI ст. ВІЗАНТІЯ за ЮСТИНІАНА

- Візантійська імперія наприкінці царювання Юстиніана (527-565 рр.)
- Завоювання Італії лангобардами 568 р.
- Воєнні походи аварів
- Межі розселення слов'ян наприкінці VI ст.

© ЗАТ "Інститут історичних досліджень", 2005 р.
© О.В. Барладян, 2005 р.

Значення правління Юстиніана

- Посилилися позиції церкви.
- “Кодекс Юстиніана” став основою середньовічного європейського права.
- На деякий час об'єднав під своєю владою майже всі території колишньої Римської імперії.

Повстання «Ніка»

Попри деякі успіхи Юстиніана I, його правління супроводжувалося заколотами та повстаннями. Найбільшим з них було повстання «Ніка» («Перемога») 532 р.

Через кілька років після смерті Юстиніана I імперія втратила третину своєї території.

Робота з підручником ст. 28

3. ВІЗАНТІЯ у VIII — середині XV ст.

726–
843 рр.

Іконоборство — боротьба проти шанування ікон

- розкол суспільства на іконошанувальників та іконоборців;
- знищення ікон та іконошанувальників;
- закриття монастирів;
- конфіскація церковних багатств;
- вилучення земель для роздавання їх військовим

867–
1056 рр.

Правління Македонської династії — «золота доба»

- розквіт ремесла, торгівлі, міст;
- повернення Васиєм II Болгаробійцем Балканського півострова, Закавказзя, частини Сирії, Месопотамії, Малої Азії;
- розквіт науки, літератури та мистецтва, ювелірної справи;
- відновлення мозаїк Софійського собору;
- напади русів, норманів, печенігів;
- з 1071 р. — боротьба проти загрози турків-сельджуків

1081–
1185 рр.

Правління династії Комнінів

- засновник династії Олексій I Комнін вивів імперію з кризи;
- завершення оформлення феодальних відносин;
- послаблення місцевого ремісництва й торгівлі через надання привілеїв італійським купцям;
- успішне відвернення загрози I і II хрестових походів;
- повстання невдоволених засиллям іноземців візантійців

1204 р.

Тимчасове припинення існування імперії внаслідок IV хрестового походу

1261–
1453 рр.

Правління династії Палеологів

- відродження імперії Михаїлом VIII Палеологом;
- останнє піднесення візантійського мистецтва;
- слабкість центральної влади василевса

1453 р.

Падіння Константинополя і захоплення земель Візантійської імперії турками-османами

Дві тенденції в розвитку Візантійської культури

У Візантійській імперії, внаслідок злиття цих двох тенденцій, розвинулася особлива культура, яку науковці назвали [візантизмом](#).

У той час, коли Західна Європа поринула у “темні віки”, саме Візантія зберегла для нащадків античний спадок і християнську культуру.

Культура Візантії

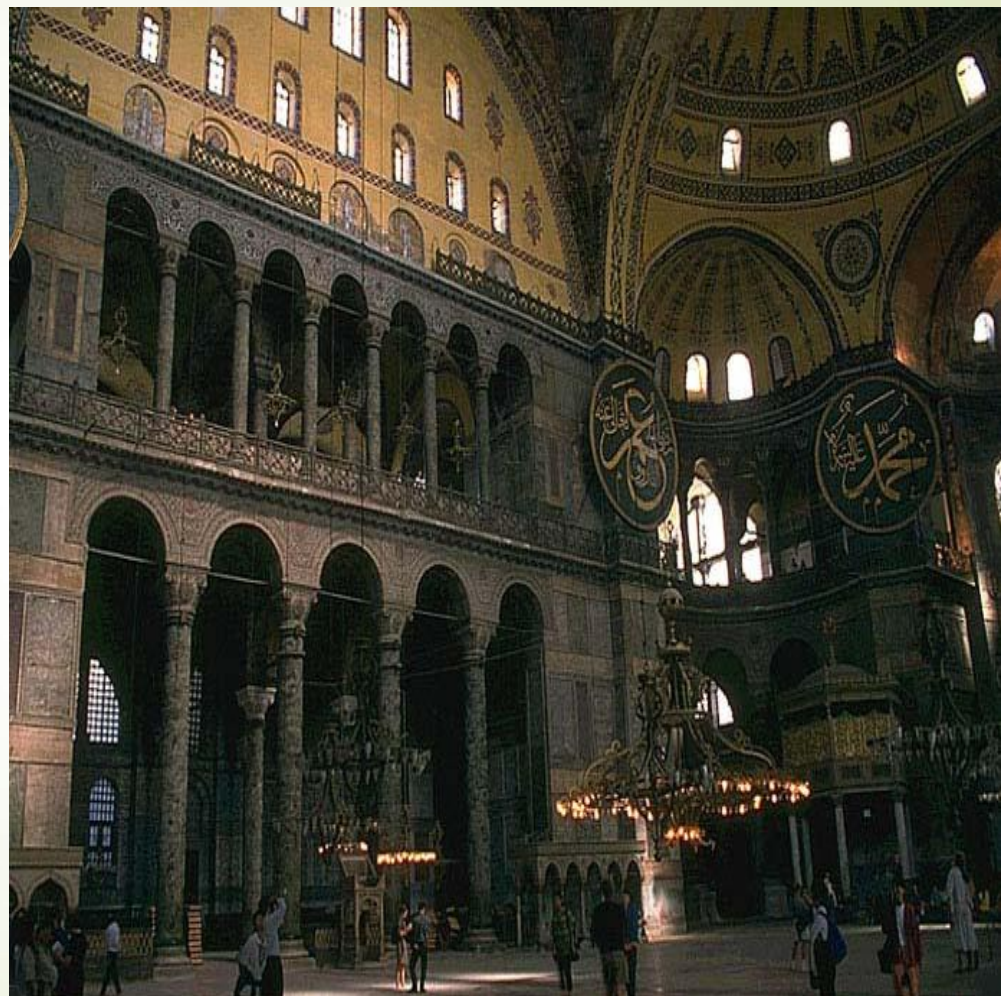

Візантія стала також головною хранителькою культурних досягнень сусідніх країн Сходу. Землі імперії населяли різні народи, і всі вони вплинули на розвиток візантійської культури.

У Візантії розвивалися освіта і наука, література та мистецтво.

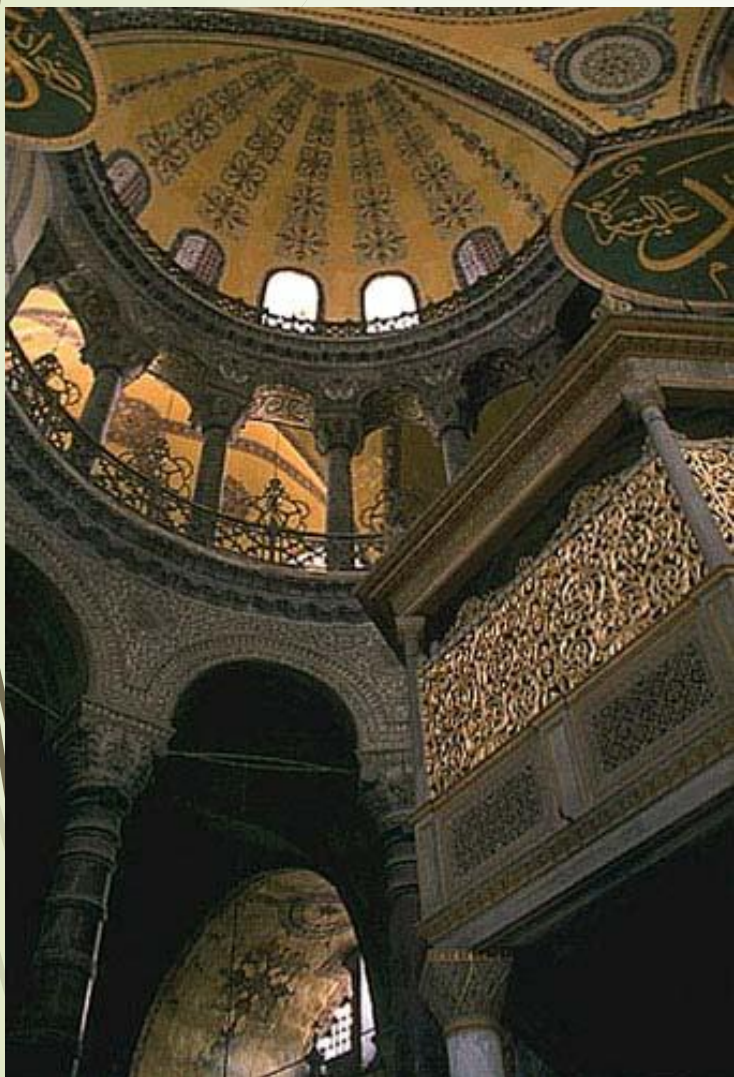

Архітектура

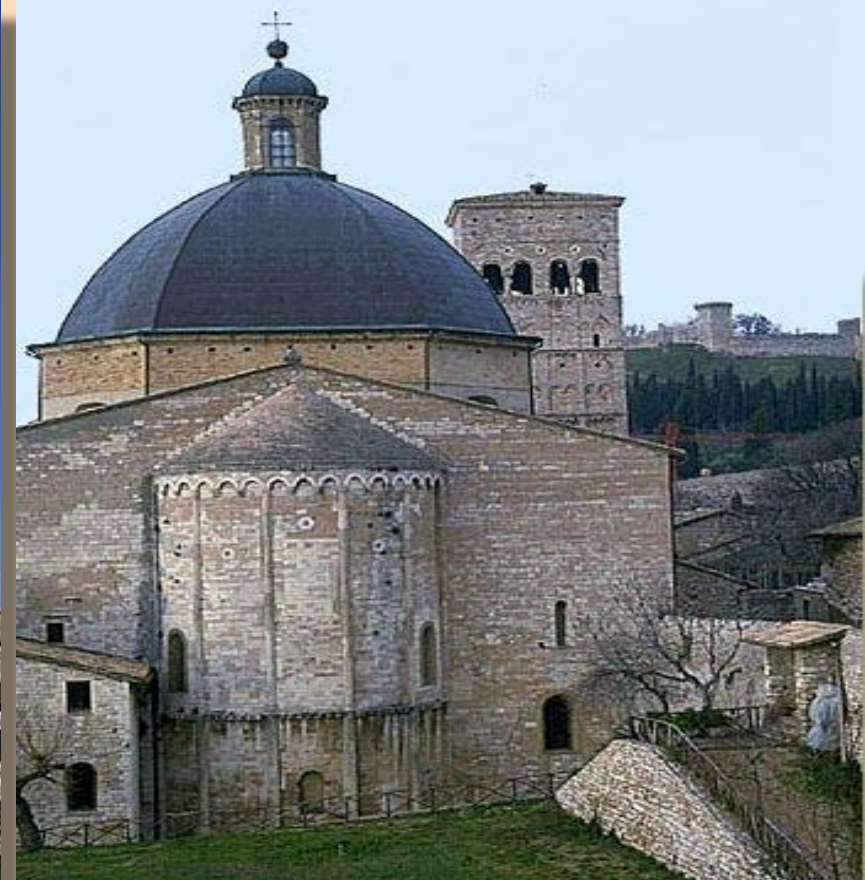

Храм Святої Софії у Константинополі

Храм Святої Софії

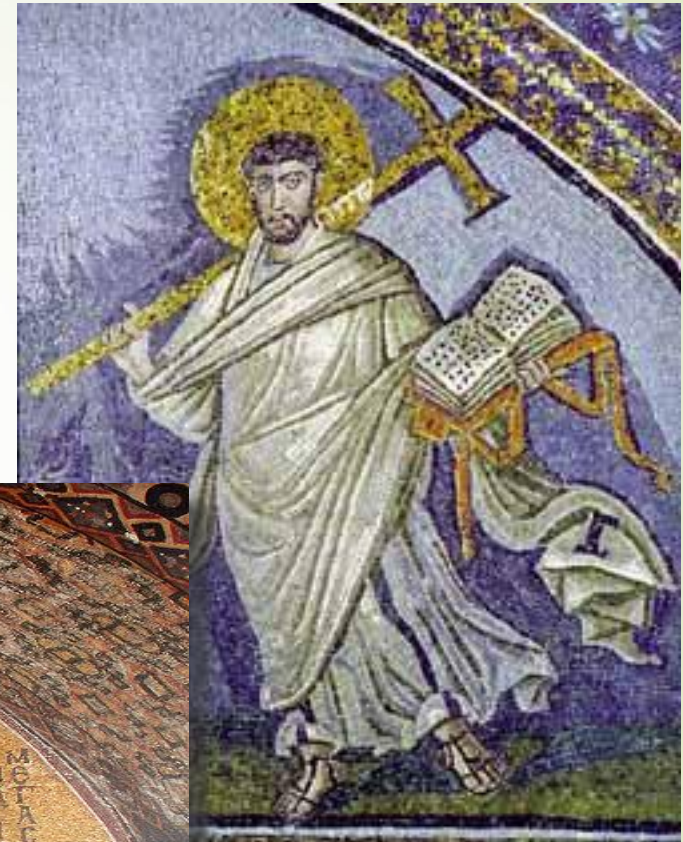
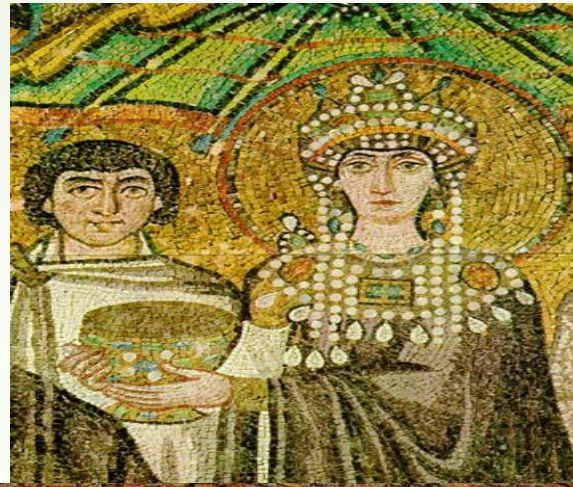
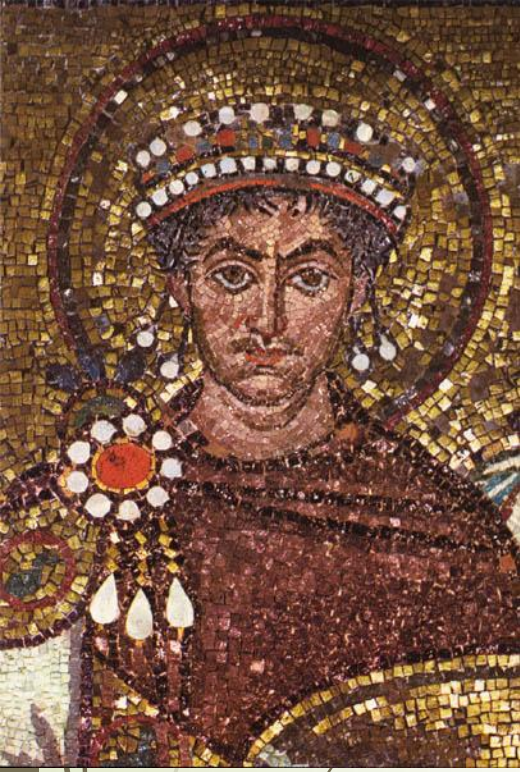
Храм був гордістю Юстиніана. У день освячення храму, 27 грудня 537 року, імператор підїхав до нього четвіркою коней. Він швидко пройшов до середини собору і, піднявши до неба руки, закричав: «Слава Богу, який дав мені можливість завершити будівництво. О, Соломоне, я перевершив тебе!». Святкування з приводу освячення храму тривали 15 днів.

Мозаїка

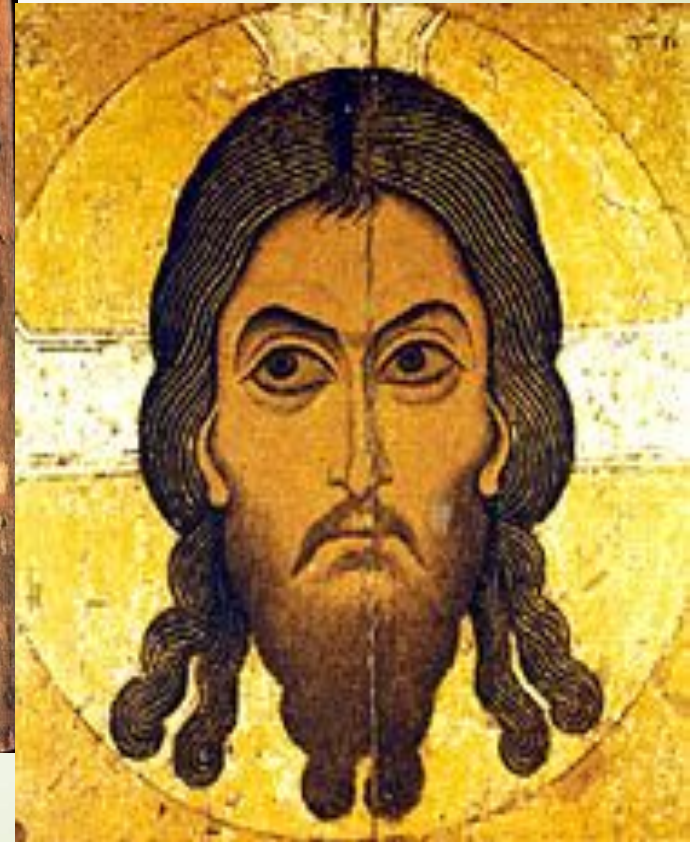
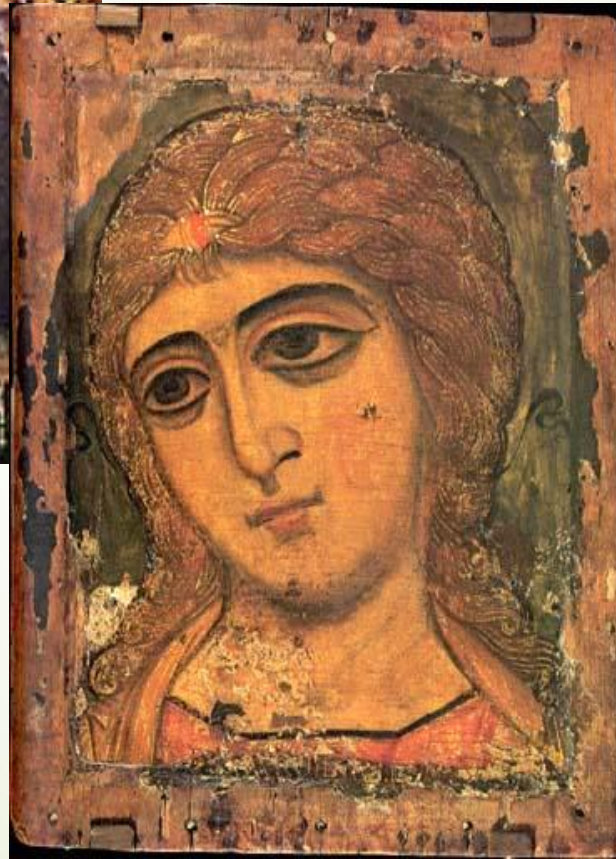

Мозаїка

Іконопис

Перевіряємо знання

Розв'яжіть пізнавальні задачі:

1. Чи могли жителі Візантії сказати про себе: “Я живу у Візантії”?
2. На урочистостях з тронем василевса стояв ще один трон, на якому ніхто не сидів. Для чого чи для кого він був призначений?
3. Чому війська Юстиніана здобули досить легкі перемоги у Північній Африці та Італії, проте не змогли втримати ці території під своєю владою?
4. Про яку архітектурну споруду у Візантії говорили, що цей “дивний витвір... збудований не на камінні, а спущений на золотому ланцюгові з висоти небес”?
5. У чому полягала своєрідність візантійських храмів?

Перевіряємо знання

1. Ні. Візантіїці називали себе римлянами, по-грецьки – ромеями, а свою імперію – Ромейською.
2. Василевси прагнули показати, що вони правлять від імені Бога і цей трон був приготовлений для Істинного Царя. На ньому інколи лежало Євангеліє або стояла ікона.
3. Війська Юстиніана дуже легко перемагали варварів, поки тих не підтримували місцеві жителі. Але як на підкореній території з'явилися чиновники Юстиніана, що розпочали збирати податки, симпатії місцевих жителів знову змінилися на користь варварів.
4. Про храм Святої Софії у Константинополі.
5. Своєрідність візантійських храмів полягала в контрасті між їхнім зовнішнім виглядом і внутрішнім оздобленням. Зовнішні стіни церкви не мали жодних прикрас, були доволі простими на вигляд. Проте всередині візантійські храми вражали багатством оздоблення.

Домашнє завдання

- **Опрацювати §5 підручника.**
  - **Виконати завдання на контурній карті с.2.**
-